

L'escolta de l'infant als processos de mediació. Qüestionament metodològic

El reconeixement dels infants com a subjectes de drets i no només com a objecte de protecció obliga a tenir en compte la seva opinió en tots els assumptes que els afecten. En un procés de mediació familiar, escoltar i consultar els infants millora la relació paterno-filial i facilita l'adaptació dels diferents membres de la família a la nova situació

TEXT: Antoni Vidal, advocat i mediador / FOTO: Marzanna Syncerz, Tim & Annete

Normalment quan parlem de menors, i d'una manera més específica d'infants en el camp de la mediació, generalment estem pensant en la seva intervenció en els conflictes sorgits dels divorcis dels pares, per tant en els conflictes originats per uns tercers, i malgrat això també podem parlar de mediació quan són els infants participants directes del conflicte, com podria ser una violència escolar, grupal, de convivència ciutadana, conflictes en relació als espais públics, marginació, relacions avis-nets, conflictes entre germans, etc.

En tots aquests aspectes, no fa mesos anys, l'opinió de l'infant no era tinguda en compte llevat de casos concrets i generalment vinculats a temàtiques alienes a ells mateixos.

Ens els últims anys, però, s'està produint un canvi de mentalitat al reconèixer que els infants també tenen drets a més de necessitats. Si pensem en els infants com a subjectes de dret i no només com a destinataris d'atenció i empara, es probable que encarem les decisions sobre els nens d'una manera diferent i que ens esforcem més de com escoltar-los i consultar-los sense carregar-los amb la responsabilitat de les decisions. Però realment els nens volen ser escoltats? La mediadora Lisa Parkin-

son¹ considera que la majoria dels infants volen tenir veu pròpia en les matèries que els hi afecten. Alguns desitgen participar en la presa de les decisions, mentre que uns altres només volen ser escoltats, sense tenir responsabilitat en les decisions. La majoria dels infants opina que se'ls hi ha de donar l'oportunitat de parlar sobre els seus sentiments i de ser escoltats, sense haver de decidir.

La participació directa dels fills en la mediació

Molts mediadors es mostren contraris a fer intervenir als fills quan es tracte de conflictes derivats dels divorcis dels pares, o en general quan els menors no són participants directes i protagonistes del conflicte.

Per una altra banda, però, hi ha molts mediadors que creuen que pot ser beneficiosa la intervenció dels fills en la mediació perquè pot servir per donar explicacions i tranquil·litzar als nens. També perquè és més fàcil adaptar-se a la nova situació si entenen més clarament les decisions de llurs pares i saben que aquests compten amb ells. En relació als pares, aquests poden entendre millor el què volen els fills, ja que aquests poden fer preguntes i comentaris i en general la comunicació pot ser més fluida en les relacions paterno-filials. Un altre aspecte a tenir en compte és l'oportunitat dels

infants de trobar-se a soles amb el mediador i parlar dels seus sentiments i preocupacions, sense l'ansietat de que els pares els estiguin escoltant, facilitant també el pont amb els seus progenitors si aquest està trencat.

També des de la vesant del mediador, aquest pot transmetre als pares, amb el consentiment dels fills, el contingut de l'entrevista per ajudar-los a comprendre llurs preocupacions, de manera que poden tenir-los en compte en les seves decisions.

En el supòsit que les parts hi estiguin d'acord en que els fills puguin anar a mediació s'ha de tenir en compte un seguit de pautes.

A) Cal analitzar, en primer lloc, com ha de ser la intervenció mediadora dels menors.

- Intervenció de mediació amb els pares presents en la mediació.
- Intervenció directa entre el mediador i el fill, sense la presència dels pares.
- Si hi ha més d'un fill, fer la mediació amb tots alhora o amb cada fill per separat.

B) El principi de la confidencialitat.

¿Continua essent vigent el principi de la confidencialitat per part del mediador o es pacta amb els fills un tipus de missatge que el mediador podrà fer arribar

als pares o a un sol d'ells? En aquest cas, si l'infant vol que el mediador expliqui quelcom en nom seu caldria posar per escrit el contingut del què s'ha dit i verificar-ho amb el nen perquè doni el vist i plau.

C) El plantejament de la mediació al nen i el seu consentiment.

a) Els pares han d'explicar als fills perquè els hi agradaria que ells també participessin en la mediació.

b) Cal que els fills entenguin el que se'ls hi està proposant i que com a efecte voluntari s'hi poden negar a participar en la mediació.

c) Han de saber que no es tracta de cap interrogatori. Si volen parlar seran escoltats, però mai se'ls hi demanarà que escullin o que assumeixin cap tipus de responsabilitat.

d) Els fills han de tenir la certesa que poden parlar lliurement, sense cap mena

de temor, ni càstig, ni por a ferir a un dels progenitors.

e) Els pares han d'acceptar que la finalitat de portar a mediació als fills es precisament per ajudar-los.

f) Per tant caldrà ser curós en tot el procés de la mediació per evitar causar perjudicis addicionals als fills.

D) Espais i temps.

És evident que cada cas pot ser diferent en funció del propi infant (edat, maduresa, introversió etc), però d'una manera genèrica podem parlar d'un espai de concentració, sense massa on mirar ni distreure's.

També la taula, si n'hi ha, ha de permetre que no sigui un espai de separació entre el mediador i l'infant. És bo que ni tan sols hi hagi taula, que sigui un espai per sentir-se còmode. En els divorcis dels pares no hem de fer dibuixos, ni números amb els nens, només hem d'es-

coltar-los o sentir els seus silencis.

En relació al temps, ha de ser relativament breu i a ser possible evitant més d'una intervenció. És la mediació dels progenitors, no la d'ells.

Cal respectar el moment de les sessions. L'infant no ha de perdre escola, ni ha de venir cansat a la mediació (una sessió després d'haver fet natació pot ser difícil i poc productible). Cal trobar el moment més idoni ja que no hi haurà gaires oportunitats per fer venir als nens.

E) Explicació del mediador.

El mediador ha d'explicar a l'infant quin és el seu paper, el paper del mediador, amb paraules fàcils i gens tècniques. Cal saber definir el seu rol d'ajuda, així com també donar a entendre la importància de la presència de l'infant i que en cap cas no ha de sentir-se culpable del que pugui dir. A l'hora de fer servir

La intervenció dels fills en la mediació és beneficiosa perquè facilita adaptar-se a la nova situació en entendre més clarament les decisions de llurs pares i saber que aquests compten amb ells

La majoria dels infants volen tenir veu pròpia en les matèries que els hi afecten. Pensen que se'ls hi ha de donar l'oportunitat de parlar sobre els seus sentiments i de ser escoltats, sense tenir responsabilitat en les decisions

El mediador ha de tractar amb objectivitat l'opinió dels infants

les preguntes, la majoria han de ser preguntes obertes, ja que les tancades defineixen molt més i poden provocar més neguit.

El mediador ha de saber que l'infant ha entès el seu paper i ha de saber-lo tractar en funció de la seva edat però mai menys valorant-lo.

També ha de respectar les seves emocions i sentiments i saber aturar la mediació en els moments més crítics.

F) Trasllat de la intervenció dels nens.

El mediador, en els processos de separació i divorci, només hauran de traslladar les opinions dels menors (d'acord amb ells) als progenitors en conflicte. Evitant sentiments negatius, però essent molt objectiu. L'opinió dels menors mai haurà de transcendir fora de l'entorn de la pròpia mediació. Seran els progenitors els que establiran els pactes voluntaris en funció del que han sentit de manera directa o indirectament mitjançant les

explicacions del mediador. Per tant si hi ha contraposició en l'opinió dels pares, aquest seran els que decideixen l'acord final de mediació.

G) Saber treballar les afirmacions i preguntes dels infants.

- «El meu pare ens ha deixat. Ha marxat de casa».
- «El meu pare no ens dona diners».
- «El meu pare estima a una altre dona».
- «El meu pare em fa fàstic».
- «No vull anar amb el pare perquè viu amb una altre dona».
- «Perquè no puc estar el mateix temps amb tots dos?».
- «Amb el meu pare m'ho passo millor».
- «El meu pare em compra més coses».
- «La mare es pobre i el pare és ric».
- «Amb el pare no sortim mai, sempre ens quedem a casa».
- «A casa del pare no puc portar amigues».
- «A casa del pare no tinc joguines».
- «El pare crida molt i sempre em renya».

Totes són algunes de les expressions recollides de diferents sessions. Ara bé, ¿podem, com a mediadors, canviar la percepció dels infants?

Frase feta: que els pares no s'estimin no vol dir que no us estimin a vosaltres. Pot expressar el mediador aquesta afirmació?

El mediador no és advocat, ni psicòleg, ni treballador social. El mediador constata el que l'infant diu i amb paraules adultes ho pot transmetre als pares perquè aquest valorin, si és que volen gestionar el seu propi conflicte, com han de treballar el conflicte que s'ha creat amb els fills.

Així, «el meu pare ens ha deixat, ha marxat de casa» potser és una percepció pròpia o ha estat el que ha sentit. Però també pot ser que la marxa del pare hagi estat consensuada entre les parts, o que la marxa del pare ha evitat una escalada del conflicte. En qualsevol cas és la seva valoració i que no podem contradir.

Entenc que el mediador no ha de fer cap valoració al nen llevat d'una reformulació amb un canvi d'expressió. En lloc de dir «ens ha deixat» podem reformular dient que s'ha anat a viure a un altre lloc. En realitat tots sabem que el concepte *deixar* no només vol significar un canvi de domicili, també pot ser un sentiment, un desemparament. La valoració, el mediador, no la pot fer, ja que han de ser els progenitors els que hauran de considerar convenient canviar la manera de formular, i d'establir una nova manera de comunicar-se. Tot això és la feina que ha de facilitar el mediador a les parts. ♀♂

¹ Lisa Parkinson. *Mediación Familiar. Teoría y Práctica. Principios y estrategias operativas*. Edi Gedisa. Abril 2005